לא על לפרקא דרב יוסף. שהיה לאל היישיבה נפומבדיתא והיה דורש בשבת קודם תפלת המוספין ולאחר הדרשה היו הולכים לבית הכנסת ומתפללים תפלת המוספין: **כלבור שבו.** אם הוא בהכ"נ עם הצבור לא יקדים להתפלל: **מתני' מה מקום.** כלומר מה טיבה: **גמ' ולא אכשל.** ויסמכו מבני על כשלוני הרי רעות שמים שיבאו על ידי שאגרום להם [6]שיעשו: **מיושבי קרנות.** תנויים לו עמי האדם שעוסקים בדבר שיבה: **מספרנין.** לא תרגילום במקרא יותר מדאי משום דמשבחת. לשון אחר משיחת ילדים: **דשו לפני מי וכו'.** כדי שתתפללו בילאה ובכוונה: **עמוד הימיני.** שני עמודים העמיד שלמה בהיכלו שם הימני ימין ושם השמאלי בועז (מלכים ז ז). הימיני לעולם תשוב: **פניה.** המפונן פי"ק בלע"ז: **אומרני.** תובע אותי: **מיפס עולם.** לעוה"ב: **הייתי בוכה.** מחיות משפטו אם לדין מוליכין אותי לפניו: **עד כאן.** בתמיה כלומר ולא יותר ממורא בשר ודם: **ואומי.** שיהא כמורא בשר ודם שאם כן תחללו מעבירות הרבה: **עבירה.** בשאר ממונא הבריות ויודע שהבל הוא גלוי להקב"ה ואינו מניח בכך: **מפני הטומאה.** טומאת אהל המת בכל הבית: **לחזקיהו.** שבא אלי לנוותי: **מתני' מעין שמנה עשרה.** בגמרא[1] מפרש: **הושע ב' וכו'.** זו תפלה קלרה: **בכל פרשה הבבור בו'.** מפרש בגמרא[2]: **אם אינו יכול לירד.** שאין לו מי שיאחז את ממורו: **יחויר אם פניו.** לצד ירושלים: **באסדא.** כמו ותעש בסד רגלי (איוב יג) בית הסהר שקורין ליפ"ש בלע"ז. לשון אחר עליה הקשורים זה עם זה הרבה ימד ובלשון מקרא קורא לאותם רפסודות (ד"ה ב כ) ובלע"ז רדיי"ל ובלשון אשכנז ולי"ם ומשיטין בנהר להוליכן ממקום למקום ויכולין להלך עליהן כמו בספינה: **גמ' הבו לה בני אליס.** שהוא רמז לאבות וגבורות וקדושת הסם כדאמרינן בלאם השנה (דף נב.) מנין שאומרים אבות מ"ל הבו לה' בני אליס בו': **שיפפקו.** שילאו הפקקים הם הקשרים כמו שבגיגו[3] (ב"ב פ:) בקנים ובגפנים מן הפקק (ב) שלמעלה והוא הקשר שחלל הקנה פקוק וסתום שם: **איסר.** שני קמטים אחד מלמטה ואחד מלמעלה וכאיסר רוחב בשר בלמלע: **דמלער נפשיה.** שהוא ביכר שמפך לכרוע אלא שהוא מלטער: **ביבנה פקנוס.** לאחר זמן מרוחה: **הפקולי.** מוכר פקולי לאר גפן שקורין קוטו"ן: והשקיף

כיון שהגיע זמן תפלת המנחה אסור לטעום כלום וכו'. ואית ליה לרבי יהושע מפסיקין ואפילו מן האכילה ולא היא: לייט

רב אויא חלש ולא אתא לפרקא דרב יוסף למחר כי אתא בעא אביי לאנוחי דעתיה דרב יוסף א"ל מ"ט לא אתא מר לפרקא א"ל דהוה חליש לבאי ולא מצינא א"ל אמאי לא טעמת מידי ואתית א"ל לא סבר לה מר להא דרב הונא דאמר רב הונא אסור לו לאדם שיטעום כלום קודם שיתפלל תפלת המוספין א"ל איבעי ליה למר לצלויי צלותא דמוספין ביחיד ולטעום מידי ולמיתי א"ל ולא סבר לה מר להא דא"ר יוחנן [a]אסור לו לאדם שיקדים תפלתו לתפלת הצבור א"ל לאו אתמר עלה א"ר אבא [b]בצבור שנו ולית הלכתא [c]לא כרב הונא ולא [d]כריב"ל כרב הונא הא דאמרן כריב"ל דאריב"ל [e]כיון שהגיע זמן תפלת המנחה אסור לו לאדם שיטעום כלום קודם שיתפלל תפלת המנחה: **מתני'** ר' נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו תפלה קצרה אמרו לו מה מקום לתפלה זו אמר להם בכניסתי אני מתפלל שלא יארע דבר תקלה על ידי וביציאתי אני נותן הודאה על חלקי: **גמ'** ת"ר [f]בכניסתו מהו אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שלא יארע דבר תקלה על ידי ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי ולא אומר [a] על טמא טהור ולא על טהור טמא ולא יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם ביציאתו מהו אומר מודה אני לפניך ה' אלהי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות שאני משכים והם משכימים אני משכים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אני עמל והם עמלים אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אני רץ והם רצים אני רץ לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת: ת"ר [g]כשחלה ר' אליעזר נכנסו תלמידיו לבקרו אמרו לו רבינו למדנו אורחות חיים ונזכה בהן לחיי העולם הבא אמר להם הזהרו בכבוד חבריכם ומנעו בניכם מן ההגיון והושיבום בין ברכי תלמידי חכמים וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדים ובשביל כך תזכו לחיי העולם הבא וכשחלה רבי יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לבקרו כיון שראה אותם התחיל לבכות אמרו לו תלמידיו נר ישראל עמוד הימיני פטיש החזק מפני מה אתה בוכה אמר להם אילו לפני מלך בשר ודם היו מוליכין אותי שהיום כאן ומחר בקבר שאם כועס עלי אין כעסו כעס עולם ואם אוסרני אין איסורו איסור עולם ואם ממיתני אין מיתתו מיתת עולם ואני יכול לפייסו בדברים ולשחדו בממון אעפ"כ הייתי בוכה ועכשיו שמוליכים אותי לפני ממ"ה הקב"ה שהוא חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים שאם כועס עלי כעסו כעס עולם ואם אוסרני איסורו איסור עולם ואם ממיתני מיתתו מיתת עולם ואיני יכול לפייסו בדברים ולא לשחדו בממון ולא עוד אלא שיש לפני שני דרכים אחת של גן עדן ואחת של גיהנם ואיני יודע באיזו מוליכים אותי ולא אבכה אמרו לו רבינו ברכנו אמר להם יהי רצון [h]שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם אמרו לו תלמידיו עד כאן אמר להם ולואי תדעו כשאדם עובר עבירה אומר שלא יראני אדם. בשעת פטירתו אמר להם פנו כלים מפני הטומאה והבינו כסא לחזקיהו מלך יהודה שבא: **מתני'** רבן גמליאל אומר בכל יום שבעה עשרה תפלות אדם שמנה עשרה רבי יהושע אומר מעין י"ח ר"ע אומר [i]אם שגורה תפלתו בפיו מתפלל י"ח ואם לאו מעין י"ח ר"א אומר העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים ר' יהושע אומר ההולך במקום סכנה מתפלל תפלה קצרה ואומר הושע ה' את עמך את שארית ישראל בכל פרשת העבור [j]יהיו צרכיהם לפניך ברוך אתה ה' שומע תפלה היה רוכב על החמור ירד ויתפלל ואם אינו יכול לירד יחזיר את פניו ואם אינו יכול להחזיר את פניו יכוין את לבו בכנגד בית קדשי הקדשים היה מהלך בספינה או באסדא יכוין את לבו בכנגד בית קדשי הקדשים: **גמ'** [k]הני י"ח כנגד מי א"ר הלל בריה דר' שמואל בר נחמני [l]כנגד י"ח אזכרות שאמר דוד [m]בהבו לה' בני אלים רב יוסף אמר כנגד י"ח אזכרות שבקריאת שמע [n] א"ר תנחום אמר רבי יהושע בן לוי כנגד שמונה עשרה חוליות שבשדרה: ואמר ר' תנחום אמר רבי יהושע בן לוי [o]המתפלל צריך שיכרע עד שיתפקקו כל חוליות שבשדרה עולא אמר [p]עד כדי שיראה איסר כנגד לבו רבי חנינא אמר [q]כיון שנענע ראשו שוב אינו צריך אמר רבא [r]והוא דמצער נפשיה ומחזי כמאן דכרע הני תמני סרי תשסרי הוויין אמר רבי לוי ברכת הצדוקים ביבנה תקנוה כנגד מי תקנוה א"ר לוי לרבי הלל בריה דרבי שמואל בר נחמני כנגד [s]אל הכבוד הרעים לרב יוסף כנגד אחד שבקריאת שמע לר' תנחום א"ר יהושע בן לוי כנגד חוליא קטנה שבשדרה: ת"ר [t]שמעון הפקולי הסדיר י"ח ברכות לפני רבן גמליאל על הסדר ביבנה אמר להם ר"ג לחכמים כלום יש אדם שיודע לתקן ברכת הצדוקים עמד שמואל הקטן ותקנה לשנה אחרת שכחה והשקיף

מקום למקום כמו שהולכין בספינה הקטנה. או באסדא שהם כבלים הנתונים ברגלי הכלואים כבית הכלא. י"ח התקין שמעון הפקולי וכו'. פירוש, בתחלה היו מתפללין שלש ראשונות ושלש אחרונות והאמצעיות כלא סדר ידוע לכל, אלא כל אחד כפי מה ששמע מרבו, וכיון דבא שמעון הפקולי וידר לפני התבה לפני רבן גמליאל ביבנה, והסדיר י"ח ברכות על הסדר שאנו מתפללין עכשיו, נתישרו הדברים בעיני רבן גמליאל וקבעם לכל להיות הכל מתפללין סדר אחד. אבל ברכת המינים לא היתה בידו מסורת [מרבו]. יחד [עמד] שמואל [הקטן] ותקנה בכלל אלו י"ח ברכות, וקבלו הצבור כולן להיות מתפללין בענין הזה. לשנה אחרת ירד שמואל הקטן לפני התיבה, ומפני אימת הציבור התחיל בברכת המינין ושכח טופסה, וכיון שהוא תיקנה לא העביריהו מלפני התיבה והורידו אחר תחתיו, אלא הוסיפו עד שנזכר מטופסה והשלים תפלתו.

שעה אלא יתפלל חשך השמש ונמצא בטל מן התפלה, הילכך להקדים כמעט טפי עדיף. פירוש פרשת העבור ר' חסדא אמר בשעה שעברו ישראל על הוותך והם בצרה כאשה עוברה שאתה סלא עליהם זעם ועברה ומעברה עליהם משברי גליך יהיו כל צרכיהם לפניך. ירושלמי: ר' אחא בשום ר' (אמי') (אסא) כל זמן ששליח ציבור עובר לפני התיבה תוכבע צרכי עמך ישראל מלפניך. ואמר ר' תנחום אמר ר' הושע בן לוי המתפלל צריך שיכרע עד שיתפקפק כל חוליות שבשדרה. פיקפוק זולתי פיקוק, דקימא לן פיקוק פתיחה כדרסינן פקק החלון, ופקפוק פתיחה כדרסינן בפרק קמא דסוכה, מפקפק ונוטל אחת מביניתים. וכשכורע אדם וכופף קומתו מתפתחות החוליות ונראות כי מתפתחות החוליות מבחוץ מאחוריו ומסתחמות מבפנים, והדנמא לדבר קשרי אצבעותיו. עולא אמר עד שיראה איסר כנגד לבו. פי' עד שיראה איסר כנגד לבו. יש מי שאומר שכשכופף אדם עצמו מתקפל טיבורו בתוך

עין משפט נר מצוה

לט א ב מיי' פי' מהלי' תפלה הלכה מז סמג עשין יט טוש"ע א"ח סימן ל פעיף י:
מ ג מיי' פי' שם הלכה ד סמג שם טוש"ע א"ח סימן רפו פעיף ג:
מא ד מיי' וסמג שם טור ש"ע א"ח סי' לב פעיף ג:
מב ה מיי' פי' מהלי' ברכות הלכה כג מד סמג עשין מ טוש"ע א"ח סי' קי פעיף מ:
מג ו טור ושו"ע א"ח סימן מ פעיף מ:
מד ז מיי' פ"ג מהלי' תפלה הלכה כ סמג עשין יט טור ש"ע א"ח סי' קי פעיף מ:
מה ח ט מיי' פי"ב שם הלכה יג סמג שם טוש"ע א"ח סימן קיג פעיף ד:
מו י כ מיי' שם טוש"ע שם פעיף ה:

רבינו ניסים

רבן גמליאל אומר בכל יום אדם מתפלל י"ח. בתלמוד ארץ ישראל הזכירו עוד טעמים אחרים (בעין) [אולי צ"ל על שחקנו] י"ח תוספת על מה שיש בתלמודינו דאמרינן ר' תנויה בשם ר' פינחס כנגד י"ח פעמים שאבות כתובין בתורה אברהם יצחק ויעקב אם יאמר לך אדם י"ש הן אמור לו והנה ה' נצב עליו ליח הוא מינהון אם יאמר לך אדם י"ש הן אמור לו ריקא בהן שפי רשם אבותי מינהון הוא ר' שמואל בר נחמני בשם ר' יונתן כנגד י"ח ציוויים שכתב בפרשת משכן שני אמר ר' חייא בר אדא ובלבד מן ואתו אהליאב בן אחיסמך עד סופיה דסיפרא: היה יושב בספינה או באסדא. בגמ' דבני מערבא גרסי היא אסדא היא רפסודות דכתיב (דברי הימים ב ב) ובניאם לך רפסודות על ים יפו:

רבינו חננאל

דאמר ר' יהושע בן לוי כיון שהגיע זמן תפלת המנחה אסור לו לאדם שיטעום כלום קודם שיתפלל תפלת המנחה. אין הלכה כי הא דריב"ל. [מתני'] ר' אליעזר אומר העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים. ואוקמה רבנן מאי קבע, כל שאינו אומרה בלשון התחנונים, וקימא לן כותיהו. ואע"פ דקמיא עליה כמשאר, אם מתפלל בלשון תחנונים יצא, כדכתיב אתחנן אל ירי. הא דרבה ור' יוסף דאמרי (תרוויהו) מאי הוא קבע כל שאינו מחדש דבר בתפלתו, ליתיה, דהא אפי' ר' דידא דגברא רבה הוא, הוה מסתפי לחדית מילתא בצלותא דילמא אתי ליה טורחנא, כל שכן זולתו. והא דאמרי אביי ור' חנינא בר אבון קבע (להתפלל) קודם דמדומי חמה אין תפלתו תחנונים, ואיסתייעו מדר' יוחנן [דאמר] מצוה להתפלל עם דמדומי חמה, ואמר ר' דידא מהאי קרא ייראוך עם שמש ולפני ירח דור ודור, הא ליישי עלה במערבא שמא נטרפה לו שעה, כלומר כל הדוחק תפלת מנחה עם דמדומי חמה אם יזדמן לו טורדת מעין ר' יהושע בן לוי ר"ע אומר אם שגורה תפלתו בפיו מתפלל י"ח ואם לאו מעין י"ח ר"א אומר העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים. ר' יהושע אומר ההולך במקום סכנה מתפלל תפלה קצרה ואומר הושע ה' את עמך את שארית ישראל בכל פרשת העבור יהיו צרכיהם לפניך ברוך אתה ה' שומע תפלה היה רוכב על החמור ירד ויתפלל ואם אינו יכול לירד יחזיר את פניו ואם אינו יכול להחזיר את פניו יכוין את לבו בכנגד בית קדשי הקדשים היה מהלך בספינה או באסדא יכוין את לבו בכנגד בית קדשי הקדשים: הני י"ח כנגד מי א"ר הלל בריה דר' שמואל בר נחמני כנגד י"ח אזכרות שאמר דוד בהבו לה' בני אלים רב יוסף אמר כנגד י"ח אזכרות שבקריאת שמע א"ר תנחום אמר רבי יהושע בן לוי כנגד שמונה עשרה חוליות שבשדרה: ואמר ר' תנחום אמר רבי יהושע בן לוי המתפלל צריך שיכרע עד שיתפקקו כל חוליות שבשדרה עולא אמר עד כדי שיראה איסר כנגד לבו רבי חנינא אמר כיון שנענע ראשו שוב אינו צריך אמר רבא והוא דמצער נפשיה ומחזי כמאן דכרע הני תמני סרי תשסרי הוויין אמר רבי לוי ברכת הצדוקים ביבנה תקנוה כנגד מי תקנוה א"ר לוי לרבי הלל בריה דרבי שמואל בר נחמני כנגד אל הכבוד הרעים לרב יוסף כנגד אחד שבקריאת שמע לר' תנחום א"ר יהושע בן לוי כנגד חוליא קטנה שבשדרה: ת"ר שמעון הפקולי הסדיר י"ח ברכות לפני רבן גמליאל על הסדר ביבנה אמר להם ר"ג לחכמים כלום יש אדם שיודע לתקן ברכת הצדוקים עמד שמואל הקטן ותקנה לשנה אחרת שכחה והשקיף

מסורת הש"ס

1) גמ' דף נ:, ב) נ"י ריטיו, ג) תוספתא פ"ג הכ"ה, ד) מגילה ח:, ה) [ע' מתי"ש], ו) [לקמן כט.], ז) [לקמן כט:], ח) [מגילה כה: כ"ק פה.].

תורה אור השלם

1. מזמור לדוד הבו לי"י בני אלים הבו לי"י כבוד ועז: תהלים כט א
2. קול יי על המים אל הכבוד הרעים יי על מים רבים: תהלים כט ג

הגהות הב"ח

(א) גמ' מגמרא שבק"ש ר' תנחום א"ר יהושע בן לוי אמר כגנד: (ב) רש"י ד"ה שיתפקקו וכו' מן הפקק ולמעלה:

גליון הש"ם

גמ' בשחלה ר"א. נמס' דרך מרן רכה פ"ג מיתם ה"ח בן עזריה. וע"ש עוד אחה שיעיים: שם הני י"ח כנגד מי. עי' מנרש מנחומא ר"פ ויקל עוד אחה שעמים. ושם מיתם ה"ריב"ל אמר נגד י"ח אזכרות שאמר דוד בהבו לה' בני אלים:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ולא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא. כל זה ל"ל למעלה קודם ולא אכשל:

לעזי רש"י

פר"ק. מערה. ציפ"ש (צ"ר"ף). סד (מכשיר הכובל את הרגלים). דדיי"ל (ר"ר"ל). רפסודה. ולו"ם. אסדה. קטרי"ן. כותנה.

מוסף רש"י

נר ישראל. שאתה מאיר עיני חכמים (ערכין י.). על הסדר. ממשפט המקלאות (מגילה יז: ע"ש בגמ').

רבינו חננאל (המשך)

מעיר ונראה המתוס, והוא הנקרא צפור נפש שבשלהי החזה (באמצעיתו כולם) והוא כשיעור איסר. ריש מי שאומר עד שיכוף קומתו ויראה איסר מוטל בארץ כנגד לבו, מפני שהאיסר מטבע קטן, ואם לא ישוה (ויעיין) אינו מביטו בארץ בעת שהוא מכוון ומבטל כנגד לבו. ר' נחוניא אומר כיון שנענע ראשו וכו'. פי. שהרכין בראשו ומתראה כבורע. דיו. וקיימא לן בוזתיה. מיהו מאן דגרס וכרע וכרע טבא טפי עדיף, דהא ר' ששת כי כרע כרע כחזרא, שהוא רך ונכפף הרבה, וכי זקיף זקיף כחייא [שזקוף הראש לכתחלה]. יחויר פניו. פי' כנגד מקום התפלה. היה יושב בספינה או באסדא. פי' אסדא רפסודות כדכתיב רפסודות על ים יפו. ירושלמי: הא אסדא היא אסקריא היא רפסודות. פי' קורות רבות קשורות כולן אחת אל אחת ואחת אל אחת, והולכין בהן בנהרות

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com